

Estat de Benestar: canvi de prioritats i sobirania

Perquè Catalunya pugui forjar un model de solidaritat col·lectiva avançat calen mesures arrelades en valors de justícia social i sobirania plena concretada en un Estat propi

Ricard Gomà, professor de Ciència Política de la UAB

L'estat de benestar és una de les dimensions clau configuradores de la societat, també a Catalunya. El model de benestar és l'espai d'articulació institucional dels drets socials. Es fa tangible per mitjà de polítiques que incideixen en la distribució de la renda, la qualitat dels treballs, l'accés als mecanismes bàsics de desenvolupament humà (educació, salut, autonomia, habitatge...), la garantia d'ingressos, la cobertura de necessitats bàsiques o l'atenció a situacions de vulnerabilitat. Cada estat de benestar expressa, d'una banda, contextos socials: les polítiques es transformen quan ho fan les condicions estructurals (bases demogràfiques, tipus de llars, migracions, canvi tecnològic...) i quan ho fan els cicles econòmics (bombolles immobiliàries, crisis financeres, caigudes d'activitat i ocupació...). Però els models de benestar són també, d'altra banda, l'expressió de variables polítiques: valors i prioritats de les majories parlamentàries i de govern; nivells de sobirania i capacitat col·lectiva de decisió; articulació del conflicte per part de moviments socials. Avui a Catalunya l'estat de benestar es troba immers en un escenari de canvi d'època; ha de fer front, també, als durs impactes socials de la crisi; evidencia una lògica neoliberal; i està mancat dels graus de sobirania necessaris. Deixant ara de banda els aspectes de caire més estructural, el nostre estat de benestar, per tal de millorar substancialment, hauria d'adoptar una doble dinàmica de canvi: cap a valors i prioritats diferents; i cap a la plena sobirania.

Valors i prioritats diferents. En un dels moments més durs de la crisi (2011), Catalunya va restringir l'accés a la renda mínima d'inserció i va deixar sense protecció a milers de famílies altament vulnerables. Avui encara no ha desplegat l'article 24.3 de l'Estatut, que confereix el dret a una renda garantida de ciutadania. El resultat és ben clar: en aquest àmbit, Catalunya se situa per sota de la mitjana de protecció de les comunitats autònomes de l'Estat. En el camp educatiu, va deixar d'existir una política pública de suport a l'educació infantil de 0 a 3 anys, mentre es manté intacte el finançament públic a l'escola privada elitista que segrega per sexe. Les polítiques d'habitatge queden lluny de donar resposta a l'emergència residencial, i Catalunya no s'ha dotat d'una política pròpia de regulació dels lloguers orientada a frenar la bombolla dels preus. I tot això succeeix quan el nostre país se situa molt per sota de la mitjana europea en ingrés fiscal, sense que s'hagi desenvolupat una estratègia tendent a reduir-ne la distància amb l'activació de les competències assumides.

Necessitat de sobirania. Les limitacions fins ara esmentades de l'estat de benestar a Catalunya són el fruit de decisions adoptades pels governs. Amb valors i prioritats diferents, en el marc de l'Estatut actual, s'haguessin pogut superar. Es poden de fet superar: no hi ha cap obstacle estructural, més allà de la voluntat de

fer-ho. Però hi ha una segona dimensió, tant rellevant com l'anterior. Per tal d'adoptar un model avançat de benestar, amb capacitat de respondre als reptes de justícia social en ple segle XXI, Catalunya ha de ser sobirana, ha de deixar enrere les dependències que atenallen la decisió sobre els principals àmbits de política social. Podem considerar també alguns exemples. L'objectiu de l'ocupació de qualitat suposa capacitat de regulació de tots els vectors del mercat de treball, avui inexistent a Catalunya; l'objectiu d'una societat cohesionada implica poder bastir un sistema propi de promoció de l'autonomia personal i atenció a la dependència, sense cap mena de subordinació. El dret humà d'accés universal a la sanitat a Catalunya no hauria de poder ser vulnerat per decisions de l'Estat. El finançament de les polítiques socials, finalment, requereix d'instruments de sobirania fiscal sobre el conjunt de la riquesa generada, compatibles amb mecanismes de redistribució interterritorial.

En síntesi, perquè Catalunya pugui forjar un model de solidaritat col·lectiva avançat, proper als països europeus de referència, cal un doble gir: prioritats diferents arrelades en valors de justícia social; i sobirania plena concretada en un estat propi que disposi de totes les eines necessàries per ampliar l'horitzó d'allò possible avui.